

Special issues in group work in schools

Susan H. Carmichael and Carl J. Sheperis

Μάθημα: Ομάδες Ψυχοεκπαίδευσης

Διδάσκων: Σ. Βασιλόπουλος

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία για παιδιά και εφήβους στο σχολείο

Ομαδική εργασία:

- Χρήσιμο εργαλείο για μια ευρεία γκάμα πληθυσμών και θεματικών.
- Εφαρμόζεται σκόπιμα και ποικίλλει ανάλογα με τον πληθυσμό.

Οι συντονιστές:

- Πρέπει να γνωρίζουν πότε και πώς θα υλοποιήσουν τις απαιτούμενες δεξιότητες.
- Αντιλαμβάνονται τις ανάγκες των μελών, ταιριάζουν την προσέγγιση που χρησιμοποιούν με τις δυνατότητές τους και να την τροποποιούν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των μελών
- Χρειάζεται να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες σε ποικίλα ζητήματα ομαδικής εργασίας.

Ομαδική εργασία με παιδιά

- ❑ Εξυπηρετεί τις ανάγκες των παιδιών αποτελεσματικά και αποδοτικά.
- ❑ Η συναναστροφή των παιδιών με συνομηλίκους τους στο πλαίσιο της ομάδας :
 - αυξάνει την αυτό-αποτελεσματικότητά τους.
 - τα μέλη λειτουργούν ως πρότυπα μεταξύ τους, το ίδιο και ο συντονιστής.
- ❑ Πολύτιμη και αρκετά ισχυρότερη η επίδραση που ασκούν τα μέλη μεταξύ τους από αυτή που ασκεί ο συντονιστής → Πρέπει να είναι σε ετοιμότητα για να την αξιοποιήσει αποτελεσματικά υπέρ τους.
- ❑ Υπάρχουν πολλά πράγματα που πρέπει να εξεταστούν όταν πρόκειται για συμβουλευτική με μικρά παιδιά:
 - Πραγματοποίηση ενός πρώτου ελέγχου (pre- screening) πριν τα μέλη συμπεριληφθούν στην ομάδα.
 - Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο τα μέλη μπορούν να συνάψουν σχέσεις και της επιθυμίας τους να εξασφαλίσουν την είσοδο τους στην ομάδα αποβάλλοντας τυχόν ανάρμοστες συμπεριφορές που μπορεί να προκύψουν.

Περαιτέρω σκέψεις (additional considerations) για την ομαδική εργασία με παιδιά

❖ *Εχεμύθεια:*

- Διδασκαλία των παιδιών πώς να συζητάνε την εμπειρία τους στην ομάδα γενικά, χωρίς να παραβιάζουν την συμφωνημένη εχεμύθεια.
- Δυσκολία εχεμύθειας ανάλογα με τον χώρο διεξαγωγής της ομάδας → Σχεδιασμός για την τοποθεσία της ομάδας:
- Η φύση της ομάδας παίζει επίσης ρόλο στην προσπάθειά της για εχεμύθεια.
- Πριν την έναρξη της ομάδας οι συντονιστές αποκτούν την γραπτή συγκατάθεση των γονέων → Ερωτήσεις στον συντονιστή για περαιτέρω πληροφορίες → Ο συντονιστής εξηγεί με τέτοιο τρόπο το σκοπό της ομάδας ώστε να ικανοποιήσει το αίτημα τους χωρίς όμως να «σπάσει» τη δέσμευσή του προς τα μέλη → Συμβουλεύει τους γονείς να αποφεύγουν τις ερωτήσεις απέναντι στα παιδιά τους για την ομάδα.

Περαιτέρω σκέψεις (additional considerations) για την ομαδική εργασία με παιδιά

❖ **Ανάπτυξη παρεμβάσεων** → Χρήση κατάλληλων ασκήσεων και τεχνικών από την σχετική βιβλιογραφία.

➤ Λεκτικές ή μη λεκτικές τεχνικές;

Ανάλογα με την ανάπτυξη του παιδιού :

→ Παιδιά προσχολικής ηλικίας → Περιορισμένες λεκτικές δεξιότητες

→ Παιδιά άνω των 6 ετών → Έχουν την ικανότητα να μάθουν να εκφράζονται λεκτικά.

Η συνήθης πιο αποτελεσματική προσέγγιση: Συνδυασμός λεκτικών και μη λεκτικών δραστηριοτήτων και τεχνικών με τον πιο αποδοτικό τρόπο για κάθε ομάδα.

➤ Η ενεργή συμμετοχή του συντονιστή και η παροχή δομημένου κλίματος → Μειώνει την αβεβαιότητα → Τα μέλη είναι έτοιμα για αυτό- αποκάλυψη νωρίτερα από τους εφήβους- μέλη μιας αντίστοιχης ομάδας.

➤ Οι σχετικοί παράγοντες με το κλίμα και τις σχέσεις που επικρατούν μέσα στην ομάδα είναι πολύ σημαντικοί για τα παιδιά.

→ Δραστηριότητες που προωθούν : αποδοχή, υποστήριξη, ασφάλεια και ενθάρρυνση, συντελούν στην θετική αλλαγή των μελών

Περαιτέρω σκέψεις (additional considerations) για την ομαδική εργασία με παιδιά

❖ Μέγεθος της ομάδας

- Ανάλογα με το σκοπό και τον τύπο της ομάδας ο αριθμός των μελών και η διάρκεια της κάθε συνεδρίας διαφέρει.
- Όσο μικρότερα είναι τα μέλη τόσο πιο μικρό θα είναι το μέγεθος και η διάρκεια της ομάδας.
 - Ομάδες με πάνω από εννέα άτομα θεωρούνται μεγάλες για τη συμμετοχή των μελών και για την επαρκή διαχείρισή τους από τον συντονιστή.
 - Η διάρκεια προσοχής ενός 6χρονου παιδιού διαφέρει από εκείνη ενός 11χρονου.

Ομαδική εργασία με εφήβους

Η εφηβεία είναι μία περίοδος:

- Αλλαγής και αβεβαιότητας
- Προσπάθειας για διαμόρφωση ταυτότητας του εφήβου και συστήματος αξιών
- Μοναξιάς και απομόνωσης
- Ευθυνών, προσδοκιών, άγχους
- Μεγάλων αντιθέσεων: Προσπάθεια για ανεξαρτητοποίηση και ταυτόχρονη ανάγκη για ασφάλεια και συντροφικότητα.
- Σημαντικής επίδρασης από τον περίγυρο των συνομηλίκων.

Για τους παραπάνω λόγους η ομαδική εργασία ενδείκνυται για τους εφήβους. Η ομαδική συμβουλευτική τους επιτρέπει να:

- Εκφράζουν τα συναισθήματά τους
- Δοκιμάζουν τα όριά τους με ασφάλεια
- Τους βοηθάει στη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην εφηβεία.

Θέματα που περιλαμβάνονται στην ομαδική εργασία με εφήβους: αυτοεκτίμηση, διαχείριση άγχους, κοινωνικές δεξιότητες, αυτοπεποίθηση, πένθος, εθισμοί.

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία με εφήβους

❖ Συμμετοχή και Αντίσταση

- Οι έφηβοι λειτουργούν καλύτερα όταν η ομάδα είναι δομημένη.
- Ωστόσο ο συντονιστής μπορεί να έρθει αντιμέτωπος με μέλη που αντιστέκονται στην ομάδα.
- Τα μέλη μπορεί να εμφανίσουν κι άλλες ακατάλληλες συμπεριφορές στο πλαίσιο της:
- Εντοπισμός των κινήτρων αυτών των συμπεριφορών από το συντονιστή για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
- Διαμόρφωση νέων συμπεριφορών από τον συντονιστή → Χρήση της αντίστασης και άλλων προβληματικών συμπεριφορών ως ευκαιρίες μάθησης για τα μέλη → Τα μέλη ωφελούνται παρατηρώντας την κατάλληλη διαχείρισή τους από τον συντονιστή και αυξάνεται το επίπεδο εμπιστοσύνης προς αυτόν.
- Ταυτόχρονα οι "υγιείς" και σωστές συμπεριφορές γίνονται παράδειγμα προς μίμηση → Αύξηση αισθήματος ασφάλειας .

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία με εφήβους

❖ Χαρακτηριστικά συντονιστή

- ✓ Οι γνώσεις, οι δεξιότητες, η θεραπευτική προσέγγιση και η προσωπικότητα του συντονιστή επηρεάζουν την επιτυχία της ομάδας.
- ✓ Είναι αυτός που:
 - διαμορφώνει τους κανόνες
 - εξασφαλίζει την αίσθηση ασφάλειας στα μέλη
 - τα ακούει με ενσυναίσθηση
 - διαχειρίζεται αποτελεσματικά προβληματικές συμπεριφορές
 - εφαρμόζει θεραπευτικές τεχνικές και δραστηριότητες.
- ✓ Ο συντονιστής πρέπει να είναι αυθεντικός και να έχει κατανοήσει τα ζητήματα και τα ορόσημα της εφηβείας.
- ✓ Ο αποτελεσματικός με τους εφήβους συντονιστής μπορεί να αποτελέσει ένα καλό πρότυπο γι' αυτούς.

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία με εφήβους

❖ Διαχείριση προβληματικών συμπεριφορών

- Ενεργητικός ρόλος συντονιστή στην ομάδα: σταθερός στις απόψεις του αντιμετωπίζοντας τις ακατάλληλες συμπεριφορές που υπερβαίνουν τα όρια της ομάδας.
- Ο συντονιστής δεν πρέπει να ξεχνά τον ρόλο του και να αφομοιώνεται από τους εφήβους.
- Υποστηρικτικό και υγιές περιβάλλον για τα μέλη.
- Η πίεση μεταξύ των συνομηλίκων είναι ισχυρή στην εφηβεία → ο συντονιστής πρέπει να είναι σε εγρήγορση → για την αποφυγή ακατάλληλων συμπεριφορών και τη διαμόρφωση νέων υποστηρικτικών και παραγωγικών.
- Πρόληψη προβληματικών συμπεριφορών με τον κατάλληλο έλεγχο επιλογής των μελών.

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία με εφήβους

❖ Δεοντολογία (*Ethical Practice*)

- Συγκατάθεση των γονέων τους ανάλογα με την ηλικία των μελών και το θέμα της ομάδας.
- Οι γονείς → αποφασισμένοι να μάθουν για την πρόοδο των παιδιών τους στην ομάδα.
- Ο συντονιστής πρέπει να είναι ξεκάθαρος απέναντι στα μέλη για την επικοινωνία του με τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους.
- Αν κάποιο μέλος αναγκάζεται να συμμετάσχει στην ομάδα ο συντονιστής πρέπει να επικοινωνήσει με κάποιον δικαστή ή δικαστικό επιμελητή.
- Τα μέλη πρέπει:
 - να πληροφορηθούν για την ποσότητα και τη φύση πληροφοριών που μοιράζεται η ομάδα
 - να κατανοήσουν τη διαδικασία που λειτουργεί
 - να λάβουν υπόψη τους τους ενδεχόμενους κινδύνους
 - να γνωρίζουν ότι έχουν ελευθερία επιλογής στο να συμμετάσχουν.

Ειδικά ζητήματα στην ομαδική εργασία με εφήβους

❖ *Οδεύοντας προς την κοινωνική δικαιοσύνη*

- ❑ Η κοινωνική δικαιοσύνη μπορεί να συζητηθεί στο πλαίσιο οποιασδήποτε ομάδας με οποιοδήποτε σκοπό και θέμα.
- ❑ Ο συντονιστής → Εκπρόσωπος κοινωνικής αλλαγής → Βασική του αρμοδιότητα: η πολυπολιτισμική ικανοποίηση των μελών.
- ❑ Η πολυπολιτισμική ικανοποίηση είναι ταυτόχρονα σκοπός και διαδικασία.
- ❑ Ο συντονιστής βεβαιώνεται ότι τα μέλη έχουν ευκαιρίες να διαπιστώσουν πως τα οικονομικά, πολιτικά και οικονομικά εμπόδια παρεμβαίνουν και εμποδίζουν τις ζωές τους, τόσο μέσα στην ομάδα όσο και έξω από αυτή → Επίγνωση της μη δίκαιης κοινωνίας γύρω τους.
- ❑ Στόχος των σχετικών με την κοινωνική ισότητα δραστηριοτήτων: να βρουν οι μαθητές την ταυτότητα τους και να αναπτύξουν δεξιότητες αυτο- υποστήριξης που θα τις διατηρήσουν και έξω από την ομάδα.

Ειδικά θέματα ομαδικής εργασίας στο σχολείο

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

- Περίπου το 10% των παιδιών στις ΗΠΑ ζουν με τουλάχιστον έναν αλκοολικό γονέα.
- Τα παιδιά των αλκοολικών:
 - Βιώνουν ένταση σε καθημερινή βάση → Η πιο κοινή πηγή έντονου άγχους
 - Οι οικογενειακές συγκρούσεις και η αβεβαιότητά τους για τον αν θα κρατηθεί η οικογένεια ενωμένη → Βασικές ανησυχίες τους
 - Είναι πολύ πιθανό να είναι θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης και παραμέλησης.
 - Οι συναισθηματικές τους ανάγκες παραμελούνται.
 - Συχνά συμπεριφέρονται σαν μικρομέγαλοι και αναγκάζονται να φροντίζουν τα μικρότερα αδέρφια τους και τους γονείς τους
- Η άρνηση, η διαστρέβλωση και η αποσιώπηση είναι χαρακτηριστικά αυτών των οικογενειών για την διατήρηση του οικογενειακού «μυστικού».

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

• Παρουσίαση προβλημάτων

Εμφανίζουν υψηλότερη συχνότητα:

- Συναισθηματικών ξεσπασμάτων
- Αποφυγής του σχολείου
- Διαμάχης με τους συνομηλίκους τους
- Διατροφικών διαταραχών
- Χαμηλών βαθμών
- Συναισθημάτων απογοήτευσης, χαμηλής ανθεκτικότητας και αυτοεκτίμησης
- Αυτοκτονικών τάσεων
- Ψυχοσωματικών προβλημάτων
- Πιθανοτήτων να γίνουν και οι ίδιοι αλκοολικοί (σε χαμηλότερο ποσοστό τα κορίτσια και λιγότερο τα αγόρια)

- Χρήση στρατηγικών χρήσιμων στο οικογενειακό περιβάλλον:
Δυσπροσάρμοστες, επιζήμιες για την ευημερία τους και την λειτουργικότητά τους.
- Προβλήματα: εμπιστοσύνης, εξάρτησης, κατάθλιψης, ελέγχου, καθορισμού της ταυτότητάς τους και έκφρασης συναισθημάτων.
- Αντιδρούν υπερβολικά στις αλλαγές
- Αναζητούν συνεχώς την επιδοκιμασία
- Αισθάνονται παράξενοι και διαφορετικοί
- Είναι παρορμητικοί
- Άρνηση αναγκών

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

Σκοποί και Στόχοι

- Κατάλληλη και υγιής έκφραση συναισθημάτων
- Καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων
- Διαμόρφωση ταυτότητας
- Τρόποι έκφρασης αναγκών
- Καλλιέργεια αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης
- Λήψη αποφάσεων
- Αύξηση υποστηρικτικών μηχανισμών

Σύμφωνα με τους Dowing and Walker (1987) υπάρχουν τέσσερις βασικοί στόχοι που πρέπει να εκπληρωθούν σε αυτές τις ομάδες:

1. Παροχή ενός ασφαλούς κλίματος προκειμένου τα παιδιά να μιλήσουν ειλικρινά για το βιώνουν στο σπίτι τους.
2. Αντιμέτωπιση της άρνηση και της ενοχής των παιδιών αυτών.
3. Εκπαιδευτική χροιά της ομάδας, κυρίως σε ότι έχει να κάνει με τον αλκοολισμό.
4. Βοήθεια των μελών στην αναγνώριση και την ανάκαμψη των συναισθημάτων τους.

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

Αξιολόγηση

- Συνέντευξη των υποψήφιων μελών πριν την ένταξή τους στην ομάδα.

Είναι σημαντικό να αξιολογηθεί στα υποψήφια μέλη:

- Η ανάγκη για παρέμβαση
- Η επίδραση του αλκοολικού/ων γονέα/ων
- Η τυχόν χρήση ουσιών
- Οι προσδοκίες τους για «θεραπεία»
- Η σύνδεση μεταξύ του τι αναμένουν τα μέλη και τι μπορεί η ομάδα να προσφέρει.

Προσαρμογή της συμπεριφοράς του παιδιού στην πραγματικότητα που ζει για την επιβίωσή του.

Διακρίνονται πέντε τύποι

προσαρμοστικών ρόλων των παιδιών:

- 1.Ο «διευκολυντής» (*the enabler*): σε αυτόν βασίζονται οι αλκοολικοί γονείς
- 2.Ο αποδιοπομπαίος τράγος (*the scapegoat*): τραβάει την προσοχή μακριά από τον αλκοολικό γονέα εμφανίζοντας προβληματική συμπεριφορά.
- 3.Το χαμένο παιδί: Κρύβεται και εξαφανίζεται μέσα στο χάος.
- 4.Η μασκότ: προσπαθεί να αποφύγει τις άσχημες καταστάσεις με χιούμορ.
- 5.Ο σουπερ ήρωας: πασχίζει για την τελειότητα, κάνοντας περήφανη την οικογένειά του

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

Οφέλη από την συμμετοχή

- ✓ Αποτελεσματική αντιμετώπιση του αλκοολικού/ων γονέα /ων → Μείωση επιζήμιων συνεπειών.
- ✓ Ενασχόληση με τις προσωπικές τους ανάγκες
- ✓ Αν τα παιδιά συνεχίζουν να μένουν στο σπίτι με αλκοολικό γονέα → Στόχος: η επιβίωσή τους
- ✓ Διαφοροποίηση από τις συμπεριφορές των γονέων τους.
- ✓ Τα παιδιά μαθαίνουν για τον αλκοολισμό και διδάσκονται ότι:
 - Δεν προκαλούν, δεν μπορούν να ελέγξουν και δεν μπορούν να θεραπεύσουν τον αλκοολισμό του γονέα /των γονέων τους.
 - Αποστασιοποίηση από τη συμπεριφορά κάποιου αλκοολικού → Συνειδητοποίηση ότι αυτή η αποστασιοποίηση δεν σημαίνει απόρριψη ή εγκατάλειψη.
- ✓ Τα παιδιά φέρουν στην ομάδα τον ρόλο τους στην οικογένεια → Θέαση μέσα από τα άλλα μέλη του εαυτούς του αλλά και άλλων μελών της οικογένειάς τους → Θέαση της συμπεριφοράς, των συναισθημάτων τους και των αντιδράσεών τους → Ευκαιρίες για κατανόησή τους και αλλαγή

Ομαδική εργασία με Παιδιά Αλκοολικών

Μορφή της ομάδας

- ❖ Η δομή της ομάδας μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την ηλικία.
- ❖ Εστίαση:
 - ✓ Κατά κύριο λόγο στην πρόληψη
 - ✓ Στις οικογενειακές σχέσεις
 - ✓ Στην δόμηση αυτοεκτίμησης
 - ✓ Στην χρήση ουσιών
- ❖ Ο συντονιστής παίζει καθοριστικό ρόλο (δόμηση συνοχής, σύνδεση των ιστοριών των μελών μεταξύ τους, στρατηγικές ελέγχου των αντιδράσεών τους)

Ομαδική εργασία και Διαζύγιο (Group work with Children of Divorce)

Παρουσίαση προβλημάτων

Τα παιδιά που έχουν βιώσει το διαζύγιο των γονέων τους έχουν συχνά αισθήματα:

- Μοναξιάς
- Χάους
- Ευθύνης για το διαζύγιο
- Απώλεια σταθερότητας και
- Αισθάνονται χωρισμένοι στη μέση.

Τα συναισθήματα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα:

- Αύξηση της παρορμητικότητας
- Μείωση της προσοχής
- Επιθετικότητα
- Προσπονητές συμπεριφορές
- Χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση
- Κατάθλιψη
- Θυμό
- Ανασφάλεια και φόβο

- ❑ Η ομαδική συμβουλευτική: η πιο κατάλληλη μέθοδος για τα παιδιά αυτά και παρέχει πολλαπλά οφέλη:
 - Αίσθηση ασφάλειας στο πλαίσιο της ομάδας
 - Βοήθεια για λεκτική και συναισθηματική έκφραση
 - Υποστήριξη από συνομηλίκους
 - Νέοι τρόποι σκέψης, συμπεριφοράς και συναισθημάτων.
 - Οι γονείς είναι πολύ θετικοί στη συμμετοχή των παιδιών τους σε τέτοιες ομάδες → Μία παραπάνω πηγή υποστήριξης και σταθερότητας για το παιδί.
 - Είναι καλό ο συντονιστής να μιλήσει με το γονέα και να συλλέξει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για το παιδί

Ομαδική εργασία και Διαζύγιο (Group work with Children of Divorce)

Σκοποί και στόχοι

- Δημιουργία δομημένου περιβάλλοντος με σαφείς κανόνες
- Προτεραιότητα σε:
 - Διδασκαλία δεξιοτήτων αντιμετώπισης
 - Αποδοχή συναισθημάτων
 - Ενίσχυση κατάλληλης έκφρασης
- Το παιδί πρέπει να καταλάβει ότι κανένας δεν το «χωρίζει» ,δεν το εγκαταλείπει.

- Οι στόχοι αυτοί μπορούν να υλοποιηθούν σε ένα πρόγραμμα οχτώ συναντήσεων:
 - Αρχικά, η ομάδα επικεντρώνεται στην αποδόμηση της «ζωής ως παραμύθι» → Πραγματικότητα και λυπητερή απώλεια της οικογενειακής ενότητας.
 - Στη συνέχεια το ενδιαφέρον στρέφεται στην ,τυχόν, επικράτηση εχθρικού κλίματος στην οικογένεια, την απώλεια, το φόβο, τη σύγχυση σχετικά με την κηδεμονία και την αίσθηση ότι το παιδί αισθάνεται «χωρισμένο στη μέση».
 - Στις τελευταίες συναντήσεις γίνονται συζητήσεις για τον γονέα που δεν έχει την κηδεμονία, το ενδεχόμενο οι γονείς τους να βλέπουν κάποιον άλλον άντρα ή γυναικά ή να ξανά παντρευτούν.

Ομαδική εργασία και Διαζύγιο (*Group work with Children of Divorce*)

Τεχνικές

- ❖ Βιβλιοθεραπεία
- ❖ Ταινίες
- ❖ Επιτραπέζια παιχνίδια
- ❖ Ζωγραφική/ Σχέδιο
- ❖ Κουκλοθέατρο
- ❖ Καταιγισμός ιδεών
- ❖ Role playing
- ❖ Εφαρμογή πιθανών λύσεων σε προβληματικές καταστάσεις (*rehearse*)

Ομαδική εργασία και Διαζύγιο (Group work with Children of Divorce)

Βοήθεια και ενδυνάμωση των μελών (Strengths and Resources)

- Ευκαιρίες να πενήσουν για την απώλεια της οικογενειακής ενότητας.
- Προσπάθεια τα μέλη να δουν την θετική πλευρά της κατάστασης που βιώνουν.
- Τα μέλη θέτουν ρεαλιστικούς στόχους για τον εαυτό τους και την ομάδα.

- Η ομάδα μπορεί να μπορεί να εξασφαλίσει σημαντικές θετικές αλλαγές:
- ✓ Βελτιωμένη συγκέντρωση, διάθεση, κοινωνικές δεξιότητες
- ✓ Κατανόηση συναισθημάτων και συμπεριφορών
- ✓ Ευημερία
- ✓ Ευκολία στην προσαρμογή

- Η ομάδα δεν μπορεί να αλλάξει την υπάρχουσα κατάσταση που βιώνει κάθε παιδί.
- Ένας χωρισμός παρομοιάζεται με θάνατο αγαπημένου προσώπου → Στον χωρισμό υπάρχει η ελπίδα της επανασύνδεσης → Φυσιολογική προσμονή των παιδιών και όχι αποτυχία της θεραπευτικής διαδικασίας.

Ομαδική εργασία με σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά

Παράγοντες που παίζουν ρόλο στο μέγεθος του τραύματος από την κακοποίηση:

1. Το οικογενειακό κλίμα: Μη υποστηρικτικά περιβάλλοντα που κατηγορούν ή/και παραμελούν το θύμα → Δυσκολία αντιμετώπισης της κατάστασης .
2. Η ηλικία: Όσο μικρότερο το θύμα τόσο δυσκολότερη η επιβίωση μετά την σεξουαλική κακοποίηση.
3. Όσο πιο βίαιη η κακοποίηση τόσο πιο τραυματικές οι συνέπειες.
4. Η σεξουαλική κακοποίηση από τον πατέρα στην κόρη → Η πιο δύσκολη για να αντιμετωπιστεί → Το παιδί πρέπει να αποδεχτεί ότι όχι μόνο ο πατέρας του δε το προστάτεψε - όπως ορίζει η κοινωνία τον πατέρα ως προστάτη- αλλά του φέρθηκε εσκεμμένα με ανεκδιήγητο τρόπο

- Τα παιδιά αυτά αισθάνονται:
 - Ντροπή
 - Ενοχή
 - Κατάθλιψη
 - Ανησυχία
 - ότι δεν αξίζουν τίποτα
 - Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Στιγματίζονται
- Βιώνουν την απομόνωση και τον θυμό
- Εμπιστεύονται δύσκολα
- Έχουν σεξουαλικά προβλήματα
- Εμφανίζουν ψυχαναγκαστικές τάσεις και αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές.

Ομαδική εργασία με σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά

Οφέλη από τη συμμετοχή στην ομάδα

- Η ομάδα επιτρέπει την επικοινωνία και την ανοιχτή συζήτηση που είναι απαγορευμένες από την κοινωνία.
- Παροχή ασφαλούς περιβάλλοντος → Τα άτομα ανοίγονται και εκφράζονται.
- Ενδυνάμωση των μελών και ενίσχυση της σύνδεσης με τα άλλα μέλη.
- Εντόπιση και άλλων ατόμων που αισθάνονται παρόμοια με αυτούς → Μείωση της απομόνωσης και αίσθηση ανακούφισης → Τα μέλη λειτουργούν θεραπευτικά μεταξύ τους,
- Κοινωνική αλληλεπίδραση με τα άλλα μέλη
- Τα άτομα αρχίζουν ξανά να εμπιστεύονται.
- Δοκιμάζουν εντός των ορίων της ομάδας νέες συμπεριφορές που διδάχτηκαν από αυτή.
- Η ομάδα λειτουργεί ως αντίγραφο της οικογένειας → Εξερεύνηση συμπεριφορών.

Ομαδική εργασία με σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά

Αξιολόγηση

- Έλεγχος και επιλογή των μελών πριν την ένταξή τους στην ομάδα → Κάθε μέλος πρέπει να είναι έτοιμο για να συμμετάσχει.
- *Τι σημαίνει ετοιμότητα;*
 - Το άτομο να μην κακοποιείται πια,
 - να μην είναι σε επαφή με τον θύτη,
 - να του παρέχεται υποστηρικτικό σύστημα,
 - να είναι πρόθυμο να μοιραστεί με την υπόλοιπη ομάδα την εμπειρία του,
 - να είναι έτοιμο να συνειδητοποιήσει την επίδραση που του άσκησε η κακοποίηση.
- Θετική άποψη των ατόμων για την πιθανή τους ένταξη στην ομάδα
- Προτιμάται προηγούμενη θεραπεία για την κακοποίηση που έχει υποστεί .
- Αποκλεισμός των μελών που νοσηλεύονταν πρόσφατα, έχουν αυτοκτονικές τάσεις ή ψυχωτικά συμπτώματα.
- Τα μέλη πρέπει να εκλαμβάνουν την σεξουαλική κακοποίηση ως κύριο πρόβλημα και εμπόδιο για προβληματικές καταστάσεις που βιώνουν.
- Καλό είναι σε αυτές τις περιπτώσεις να γίνεται συνδυασμός ατομικής και ομαδικής συμβουλευτικής.

Ομαδική εργασία με σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά

Σχεδιασμός της ομάδας

□ Ιδανικός αριθμός μελών → 5-6 άτομα

□ Η διάρκεια και η έκταση της ομάδας, η συχνότητα των συναντήσεων και το αν η ομάδα θα είναι ανοιχτή ή κλειστή καθορίζεται από: τους στόχους, το χώρο διεξαγωγής της ομάδας και την ηλικία που κυμαίνονται τα μέλη.

□ Προτιμότερο η ομάδα να είναι:

Κλειστή γιατί προωθεί :

✓ Την συνοχή

✓ Την εμπιστοσύνη

✓ Την ασφάλεια

✓ Κάποιο βαθμό προβλεψιμότητας

Περιορισμένη ως προς τον χρόνο :

✓ Ενθαρρύνει τα μέλη να εστιάσουν και να δουλέψουν πιο αποτελεσματικά πάνω στους στόχους που έχουν τεθεί.

✓ Παρέχει την αίσθηση της πληρότητας.

□ Κανόνες στην ομάδα για:

➤ ανάπτυξη εμπιστοσύνης,

➤ προστασία των μελών,

➤ σεβασμός μεταξύ των μελών,

➤ καλύτερη οργάνωση της ομάδας (ώρα προσέλευσης, διάρκεια συνάντησης).

➤ Δομή της ομάδας σε τέτοιο βαθμό ώστε τα μέλη να αισθάνονται ασφάλεια αλλά ταυτόχρονα αυτονομία και ελευθερία επιλογών.

□ Επανακοινωνικοποίηση (resocialization):

✓ Τα μέλη ακούν τις ιστορίες των άλλων και εντοπίζουν τους εαυτούς τους μέσα σε αυτές (mirroring process).

□ Ο συντονιστής εξομαλύνει (normalize) τις σκέψεις και τα συναισθήματα των μελών → Αντίληψη και ερμηνεία των γεγονότων από τα μέλη χωρίς να θεωρούν ότι έχουν προσωπική ευθύνη γι' αυτά

Ομαδική εργασία με σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά

Σεξουαλική κακοποίηση σε αγόρια:

- Συχνά τα αγόρια δεν αναφέρουν ότι την έχουν υποστεί .
 - Λιγότερο πιθανό να ζητήσουν βοήθεια.
 - Εμφανίζουν συμπτώματα όπως:
 - ομαλοποίηση της κακοποίησης
 - ομοφοβικές ανησυχίες
 - σύγχυση σεξουαλικής ταυτότητας
 - παθολογική, σεξουαλική ορμή
 - δυσκολίες στη διαχείριση θυμού και επιθετικότητας και
 - επιφυλακτικότητα προς τους άνδρες
 - Για τα θύματα αυτά συνιστανται ανοιχτές ομάδες και ως προς τη δομή και ως προς τον χρόνο
- Η ανάκαμψη είναι μία διαδικασία που περιλαμβάνει διάφορα στάδια και κάθε μέλος ακολουθεί το δικό του μοτίβο σταδίων μέχρι να θεραπευτεί.

Ομαδική εργασία και εθισμοί

Οφέλη

- ✓ Στις σχετικές με τον εθισμό ομάδες → Πολύ ισχυρή η επίδραση των συνομηλίκων
- ✓ Η ιδέα ότι και τα υπόλοιπα μέλη βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση με τους ίδιους τους οδηγεί σε:
 - ✓ Μείωση της άρνησης και της άμυνας απέναντι στην ομάδα
 - ✓ Εκλογίκευση και μείωση του προβλήματος
 - ✓ Μείωση συναισθημάτων ντροπής
 - ✓ Υποστήριξη των μελών μεταξύ τους
- ✓ Τα μέλη που έχουν την ίδια εξάρτηση τείνουν να έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη μεταξύ τους και λιγότερη στον συντονιστή που θεωρείται ως η αρχή.

Ομαδική εργασία και εθισμοί

Σκοποί και στόχοι

- Αποβολή του συχνού αισθήματος ντροπής
- Κατανόηση και ενσυναίσθηση μεταξύ των μελών → Κατανόηση και συμπάθεια του εαυτού τους
- Δημιουργία από τον συντονιστή ενός ασφαλούς κλίματος με απουσία κριτικής των μελών
- Εφαρμογή ποικίλων στρατηγικών για την αύξηση:
 - ✓ Κοινωνικής υποστήριξης
 - ✓ Κοινωνικών δεξιοτήτων
 - ✓ Συμπεριφορών αντιμετώπισης (coping responses)
- Κατανόηση από τα μέλη των κινήτρων του εθισμού τους και απόφαση για την συμπεριφορά τους χωρίς αυτόν.
- Βοήθεια των μελών για την ανάπτυξη κατάλληλης αντιμετώπισης αρνητικών συναισθημάτων, καταστάσεων και ζητημάτων.
- Δυνατότητα τα μέλη να μάθουν από την ομάδα υγιείς στρατηγικές αντικαθιστώντας παλιές συνήθειες (χρήση ουσιών, φαγητό κ.ά.).

Ομαδική εργασία και εθισμοί

Παρουσίαση προβλημάτων

▪ Συμπεριφορές που εμποδίζουν την αποτελεσματική επικοινωνία και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων από εξαρτημένα από ουσίες άτομα.

▪ Σε περιόδους χρήσης ουσιών οι προσωπικές, οι κοινωνικές και οι εργασιακές δραστηριότητες επηρεάζονται αρνητικά → Απομάκρυνση του ατόμου από αυτές και στροφή σε εθιστικές συμπεριφορές.

▪ Εξαιτίας των παραπάνω τα άτομα εμφανίζουν δυσλειτουργικές και δυσπροσάρμοστες συμπεριφορές:

- Ψυχαναγκασμούς
- Παρορμητικότητα
- Υπερβολική δαπάνη χρημάτων
- Υπερβολική κατανάλωση φαγητού
- Υπερβολική σεξουαλικότητα
- Κατάθλιψη
- Χαμηλή αυτό- αξία
- Κοινωνική αποξένωση και απομόνωση
- Θυμό και επιθετικότητα

Δεν είναι όλα τα εθισμένα άτομα κατάλληλα για την ομάδα.

Καλό είναι τα μέλη να μοιράζονται κοινές απόψεις → Πιο πιθανές αποτελεσματικές αλλαγές.

Τα άτομα με εθισμούς ψάχνουν έξω από τους εαυτούς τους διαφυγή → Δεν αντιμετωπίζουν το εσωτερικό τους κενό.

Τα μέλη αυτών των ομάδων φανερώνουν:

- έλλειψη κινήτρων για αλλαγή και ενασχόληση με το πρόβλημά τους
- Ζητήματα μνήμης
- Δυσκολίες συνεργασίας

Ομαδική εργασία και εθισμοί

Μοντέλα ομαδικής εργασίας

Οι Haddock and Sheperis (2014) προτείνουν τρία μοντέλα ομαδικής εργασίας για τα εθισμένα άτομα:

- Ψυχοεκπαιδευτικές ομάδες: Είναι κυρίως διδακτικής φύσης
- Ψυχοθεραπευτικές ομάδες: Είναι πιο διαπροσωπικές και εστιάζουν στην ευημερία των μελών
- Self- help group: Δεν πραγματοποιούνται από επαγγελματίες αλλά από lay leaders.

Οι διαφορετικές φάσεις της θεραπείας, οι ποικίλλες ανάγκες των μελών και τα ποικίλα κοινωνικά ζητήματα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την επιλογή της κατάλληλης ομάδας.

- ✓ Υψηλά επίπεδα υποστήριξης και δομής στην αρχή της ομάδας
- ✓ Ενθάρρυνση των μελών να δουν ρεαλιστικά τον εαυτό τους και τη ζωή τους και να αντιμετωπίσουν συναισθήματα που αποφεύγουν.

Ομαδική εργασία για την έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων

Παρουσίαση προβλημάτων

- ❖ Αρνητικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις που περιέχουν απόρριψη ή επιθετικότητα → Πλήττουν την αυτοεκτίμηση, την ακαδημαϊκή επίδοση και το αίσθημα του «ανήκειν» των παιδιών
- ❖ Έλλειμμα στις κοινωνικές δεξιότητες → Έλλειψη ρεπερτορίου κοινωνικών δυνατοτήτων χρησιμων για:
 - Διαχείριση ποικίλων κοινωνικών καταστάσεων
 - Αποφυγή προβλημάτων
 - Δημιουργία σχέσεων
- ❖ Κοινωνικές δεξιότητες → Συστατικό επιτυχημένης ζωής
- ❖ Τέτοιες δεξιότητες είναι:
 - Οι γνωστικές δεξιότητες (π.χ. μνήμη)
 - Οι κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. επίλυση προβλημάτων)
 - Δεξιότητες αυτοδιαχείρισης (π.χ. διαχείριση θυμού).

Ομαδική εργασία για την έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων

Προσόντα συντονιστή

- ✓ Κοινωνικά ικανός
- ✓ Ικανότητα να μοιράζεται τα συναισθήματά του με τα μέλη
- ✓ Χρήση “I” statements
- ✓ Αμεσότητα
- ✓ Δυνατότητα να διαχωρίζει τις επιθετικές, δυναμικές και παθητικές συμπεριφορές μεταξύ τους.

Ομαδική εργασία για την έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων

Σκοποί και Στόχοι

- Εκπαίδευση σε λεκτικές και μη δεξιότητες
- Κατανόηση της επίδρασης της συμπεριφοράς τους στους άλλους
- Ευκαιρία και καθοδήγηση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως: διαχείριση συναισθημάτων, συνεργασία, συμβιβασμός, ενσυναίσθηση, ακρόαση
- Εύρεση κοινών στοιχείων μεταξύ των μελών
- Δημιουργία φιλίας
- Συμμετοχή σε ομάδες
- Επιδοκιμασία των γύρων τους
- Δεξιότητες συζητήσεις

Για την επίτευξη των παραπάνω:

- ✓ Εκπαίδευση
- ✓ Δραστηριότητες
- ✓ Εξάσκηση σε συμπεριφορές
- ✓ Ανατροφοδότηση από τους συνομηλίκους
- ✓ Εργασίες για το σπίτι

Ομαδική εργασία για την έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων

Τεχνικές - Σχηματισμός της ομάδας

Οι περισσότερες ομάδες τέτοιου τύπου είναι:

- Ομάδες δομημένης συζήτησης συγκεκριμένων θεμάτων
- Ομάδες δραστηριοτήτων με συζήτηση, καθοδήγηση και στοχευμένες εργασίες για την απόκτηση δεξιοτήτων
- Πληθώρα προγραμμάτων για την κατάκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την εφαρμογή τους από σχολικούς συμβούλους (π.χ. *Assertive Communication Training Game –ACT, Student Success Skills –SSS*)
- Βασίζονται σε κάποια θεωρία
- Είναι ευχάριστα
- Απαιτούν την εξάσκηση σε νέες δεξιότητες
- Πολλές φορές υπάρχει κάποιο εγχειρίδιο που προσδιορίζει τι ακριβώς πρέπει να καταφέρει η ομάδα.

Συμπερασματικά

- Η ομαδική εργασία είναι αποτελεσματική τόσο για τα παιδιά όσο και για τους εφήβους.
- Κοινωνικό περιβάλλον της ομάδας με αλληλεπίδραση των μελών και άσκηση μεγάλης επιρροής ανάμεσά τους.
- Ιδιαίτερη φροντίδα για την εξασφάλιση της εχεμύθειας της ομάδας.
- Ο αποτελεσματικός συντονιστής, ανεξαρτήτως θέματος της ομάδας, πρέπει να είναι καλά προετοιμασμένος, δυναμικός και εύστοχος σε κάθε στάδιο της ομάδας.
- Η γνώση των χαρακτηριστικών του κάθε μέλους είναι ιδιαίτερα χρήσιμη.
- Η ομαδική εργασία χρησιμοποιείται για μια πληθώρα θεμάτων, κάποια από τα οποία αναδείχθηκαν σε αυτή την εργασία.